

«04» октябрь 2016 ел

№ 15

**АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КИШЕТ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНДӨ
ГРАЖДАННАРНЫҢ ХОКУКЫЙ ИНИЦИАТИВАСЫН ГАМӨЛГӨ АШЫРУ
ТӨРТИБЕ ТУРЫНДА**

«Россия Федерациясендө жирле үзидарөне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрөндөгө 131 номерлы Федераль законның 26 статьясы, Арча муниципаль районының Яңа Кишет авыл жирлеге Уставының 16 статьясы нигезендө Яңа Кишет авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. Яңа Кишет авыл жирлегендө гражданның хокукый инициативасын гамөлгө ашыру төртибен кушымта нигезендө расларга.
2. Әлегө карарны Татарстан Республикасы хокукый мөгълүмат ресми порталында һәм Арча муниципаль районы сайтында бастырып чыгарырга.
3. Әлегө карар ресми басылып чыккан (халыкка житкөрөлгөн) көннән соң икенче көнгө үз көченә керө.
4. Әлегө карарның үтелешен тикшереп торуны үз өстемө алам.

Яңа Кишет авыл жирлеге башлығы

Т.А.Арсланов

АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КИШЕТ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНДӘ ГРАЖДАННАРНЫҢ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫН ТОРМЫШКА АШЫРУ ТӘРТИБЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Әлеге Тәртип «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 28 статьясы нигезендә эшләнгән һәм Россия Федерациясе гражданның хокук иҗат инициативасы белән җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга хокукын гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән.

1.2. Хокук иҗади инициатива - Яңа Кишет авыл җирлеге халкының җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашу формасы (алга таба - муниципаль берәмлек).

1.3. Гражданның тарафыннан хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актлары проектларын муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органнарына яисә муниципаль берәмлек җирле үзидарәсенә вазыйфай затына кертү юлы белән сайлау хокукына ия гражданның инициатив төркемнә аша гамәлгә ашырыла, алар компетенциясенә гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актын кабул итү керә.

1.4. Хокук иҗат инициативасы тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актларының түбәндәгә проектлары карауга кертелә алмый:

1.4.1. Муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органнарының вәкаләтләре срогын теләсә нинди нигездә туктату яисә озайту, аларның үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны туктатып тору турында, шулай ук муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органнарына вакытыннан алда сайлаулар уздыру йө күрсәтелгән сайлауларны кичектереп тору турында;

1.4.2. муниципаль берәмлек җирле үзидарә органнарының шәхси составы турында;

1.4.3. Муниципаль берәмлек җирле үзидарәсе депутатларын һәм вазыйфай затларын сайлау, күрсәтелгән вазыйфай затларны вазыйфаларына билгеләп кую, билгеләп кую һәм вазыйфаларыннан азат итү турында, шулай ук аларны вазыйфаларына билгеләп кую һәм вазыйфасыннан азат итү өчен ризалык бирү турында;

1.4.4. Муниципаль берәмлек бюджетын кабул итү яисә үзгәртү, муниципаль берәмлекнең финанс йөкләмәләрен үтәү һәм үзгәртү турында.

1.4.5. Федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән башка мәсьәләләр буенча.

2. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актлары проектларын кертү буенча гражданның инициатив төркемен тәү тәртибе

2.1 Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актлары проектларын кертү буенча гражданның инициатив төркемен формалаштыру (алга таба - гражданның инициатив төркеме) гражданның ихтыяр белдерүләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның инициатив төркеме саны сайлау хокукына ия муниципаль берәмлек халкының киендә өч процентын төшкел итөргә тиеш. Гражданнарның инициатив төркеме әгъзалары булып унсигез яшькә житкөн, муниципаль берәмлектә даими яисә башлыча яшөүче Россия Федерациясенөң балигы булган гражданнары булырга мөмкин. Муниципаль берәмлектә даими яисә башлыча яшөүче чит ил гражданнары жирле үзидарөне гамөлгә ашырганда Россия Федерациясенөң халыкара шартнамөлөрө һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

Гражданнарның инициатив төркеме жыелышын төзү һәм үткөрү муниципаль берәмлекнең норматив хокукый актлары нигезендә гамөлгә ашырылырга мөмкин. Бу очракта гражданнарның хокукый инициативасын гамөлгә ашыру тәртибендә кертелә торган муниципаль берәмлекнең хокукый акты проектына гражданнарның инициатив төркемен төзү турында йә гражданнарның конференциясенө делегатлар сайлау турында карар кабул ителгөн гражданнарның жыелышлары беркетмөлөрө, шулай ук гражданнарның тиешле конференциясә беркетмәсә кушымта итеп бирелә.

2.2 Гражданнарның инициатив төркеме аны төзү турында карар кабул ителгөннөн соң төзелгөн дип санала. Күрсәтелгөн карар инициатив төркемнең жыелышы (конференциясә) беркетмәсә белән рәсмиләштерелә, анда түбөндөгә белешмөләр күрсәтелә:

2.2.1. гражданнар жыелышында (конференциясендө) катнашкан муниципаль берәмлек халкының саны;

2.2.2. Гражданнарның жыелышын (конференциясен) уздыру датасы һәм урыны;

2.2.3. Гражданнарның жыелышының (конференциясенөң) көн тәртибе;

2.2.4. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамөлгә ашыру тәртибендә кертелә торган муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проекты исемә;

2.2.5. корреспонденция өчен адрес һәм төркемнең вөкалөтлө вөкиллөрөнөң гражданнарның хокукый инициативасын оештыру һәм өзөрлөү буенча контактлы телефоны;

2.2.6. Гражданнарның жыелышы (конференциясә) мәсьәлөләрө буенча кабул ителгөн карарлар.

2.3. Гражданнарның инициатив төркеме жыелышының (конференциясенөң) беркетмәсенө түбөндөгөләр кушып бирелә:

2.3.1. Гражданнарның инициатив төркеме әгъзаларының һәр әгъзасына фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган елын (унсигез яшьтө - өстәмө рөвештө туган көнен һәм аен), яшөу урыны адресын, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм аны бирү датасын, аны биргөн органның исемен яисә кодын күрсәтеп;

2.3.2. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамөлгә ашыру тәртибендә кертелә торган муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проекты.

2.4. Гражданнарның инициатив төркеме жыелышы (конференциясә) гражданнарның хокукый инициативасын гамөлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең хокукый акты проектын кертүгә бөйлө мәсьәлөләр буенча мөнфөгәтьләр бирү өчен икө вөкалөтлө вөкил сайларга мөмкин.

2.5. Гражданнарның инициатив төркемен төзү турында карар булган гражданнарның инициатив төркеме жыелышының (конференциясенөң) беркетмәсенө, һәр катнашучының фамилиясен, исемен, атасының исемен күрсәтеп, инициатив төркем жыелышында (конференциясендө) катнашучыларның барысы да имза сала.

3. Хокукый инициативаны хуплап имзалар жыю

3.1. Хокукый инициативага ярдөм итү өчен муниципаль берәмлекнең жирле үзидарө органнарына сайлауларда актив сайлау хокукына ия муниципаль

берәмлек халкының кимендә 3 %ын, әмма аның халкының гомуми саныннан кимендә өч процентын жыярга кирәк.

3.2. Имзалар жыю хокукы муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясенәң хокуктан файдалануга сәләтле балигы булган гражданына карый.

3.3. Гражданның хокукый инициативаны хуплап имзалар жыю срогы инициатив төркемне төркөү датасыннан башлана һәм ике айдан артык була алмый.

3.4. Хокукый инициативаны хуплап имзалар аларны муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органы каравына чыгарыла торган муниципаль хокукый акт проекты формалаштыруны үз эченә алган өлегә Тәртипкә кушымта нигезендә имза кәгазьләренә кертү юлы белән жыела. sub_1001 Имзалар жыючы зат муниципаль хокукый актының күрсәтелгән проекты текстын имза кәгазьләренә үз имзаларын куйган затлар таләбе буенча тапшырырга тиеш.

3.5. Муниципаль берәмлек кешесе, имза кәгазенә үз имзасын куеп, анда үз фамилиясен, исемен, атасының исемен, елын, туган көнен һәм көнен, яшәү урыны адресын, паспортының яисә аны алмаштыручы документының сериясен һәм номерын, шулай ук имзаны кую датасын кулдан язып куя. Имзалар кәгазе инициатив төркем әгъзасы тарафыннан таныклана, ул үзенең паспорт күрсәткечләрен һәм яшәү урынын күрсәтә.

Эш урыннарында, хезмәт хакы, пенсияләр, пособиеләр, башка социаль түләүләр биру процессында һәм урыннарында имзалар жыю тыела. Имза кәгазенә имза куйган өчен бүлөкләү рөхсәт ителми. Әлегә тыюларны бозу жыелган имзаларны гамәлгә яраксыз дип тану өчен нигез булып тора.

3.6. Имзалар жыюга бәйлә чыгымнар инициатив төркем алып бара.

3.7. Муниципаль берәмлектә яшәүче һәр кеше, хокук иҗат инициативасын хуплап яисә хокукый иҗади инициативаны хуплап имзалар жыю турында аңа мөгълүм булган вакыттан башлап, гамәлдәге законнар нигезендә ярдәм итү яисә хокук чыгару инициативасына каршы агитация алып барырга хокукы.

4. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру төртибендә көртелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проектына карау

4.1. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданның инициатив төркеме үз компетенцияләренә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актына кабул итү керә торган муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органына яисә муниципаль берәмлек жирле үзидарәсенәң вазыйфаи затына түбәндәге документларны көртә:

4.1.1. гражданның жыелышында (конференциясендә) расланган гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру төртибендә көртелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проекты;

4.1.2. Гражданның хокукый инициативасын, аның максатларын һәм төп нигезләмәләрен гамәлгә ашыру төртибендә көртелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актына кабул итү кирәклеген нигезләүне үз эченә алган аңлатма язуы;

4.1.3. Финанс-икътисады нигезләү (муниципаль берәмлекнең хокукый акты проекты гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру төртибендә көртелгән очракта, аны гамәлгә ашыру финанс чыгымнарын таләп итөчөк);

4.4. Гражданның инициатив төркеме жыелышы беркетмәләре: гражданның инициатив төркемен төзү турында йә гражданның инициатив төркемен төзү турында карар кабул ителгән йә гражданның инициатив төркемен төзү турында карар кабул ителгән конференциядә катнашу өчен делегатлар сайлау турында карар кабул ителгән гражданның жыелышы беркетмәсе, шулай ук тиешле карарлар кабул ителгән конференция беркетмәсе;

4.4.5. гражданның хокук иҗат инициативасын карау барышында гражданның инициатив төркемен тәкъдим итөргә вәкаләтле затлар

күрсәтелгән озату хаты, шул исәптән муниципаль берәмлекнең кертелә торган проекты буенча докладчы гражданның инициатив төркемнең вәкаләтле вәкилләре арасынан булган гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә;

4.4.6. Имзалар җыю нәтиҗәләре турында инициатив төркемнең йомгаклау беркетмәсе, анда җыелган имзаларның гомуми саны, шулай ук номерланган һәм брошюраланган имзалар кәгазьләре күрсәтелә.

4.5. Инициатив төркем вәкиле катнашында муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан инициатив төркем документлары алынган көннән алып 10 көн эчендә инициатив төркем вәкиле катнашында имзалар кәгазьләрен рәсмиләштерүнең дәрәҗәләгән һәм аларда булган белешмәләрнең дәрәҗәләгән тикшерү уздырыла.

4.6. Гамәлгә яраксыз дип санылар:

имзалар җыю көненә имзалары булмаган затларның имзалары һәм имзалар кәгазендә дәрәҗәләгән туры килми торган белешмәләр күрсәткән катнашучыларның имзалары;

4.6.2. кушымтада санап үтелгән барлык белешмәләргә күрсәтмичә йә әлегә белешмәләргә тулы булмаган яисә кыскартылган хәлдә күрсәтә, шушы белешмәләргә бер мөгънәдә генә аңлауга комачауламый торган кыскартулардан тыш, имзалар;

имзалар җыюны уздыру буенча инициатив төркем төркөлгән көннең иртәгесеннән көнгә кадәр җыелган имзалар;

4.6.4. Эш урынында җыю нигезендә, хезмәт хақы, пенсиялә, пособиеләр, башка социаль түләүләр биргәндә гамәлгә яраксыз дип танылган имзалар;

4.6.5. Имзалар кәгазенә кулдан язылмыйча яисә карандаш белән кертелгән катнашучыларның имзалары;

4.6.6. Имзалар җыючы зат турындагы белешмәләр булмаса йә үз кулы белән кертелмәгән булса, йә имзалар кәгазе имзалар җыючы затның һәм имзалар җыюны уздыру буенча инициатив төркемнең вәкаләтле вәкиленең үз имзасы белән таныкланмаса, йә бу имза дәрәҗә булмаса;

4.6.7. Ялган имза кәгазенә кул куйган катнашучы турындагы мөгълүматлар аның үзә һәм имзалар җыючы зат тарафыннан кертелмәгән булуы ачыкланган имзалар.

4.7. Намуссыз дип санылар:

4.7.1. Төрле затлар исемнән бер зат яисә бер зат исемнән башка зат куйган имзалар мондый имзалар комиссиягә җәлеп ителгән экспертның язма бәяләмәсе нигезендә дәрәҗә түгел дип таныла;

4.7.2. Әгәр имзалар кәгазьләрен тикшергәндә бер үк затның берничә имзасы табылса, бер генә имза исәпкә алына.

4.8. Имзалар җыйганда мәҗбүр итү куллану турында белешмәләр ачыкланган, шулай ук муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органнары имза кәгазьләрендә фальсификация фактларын ачыклаган очракта, хокук иҗат инициативасын карамаска хокуклы.

4.9. Инициатив төркем вәкилләре кануннарда билгеләнгән тәртиптә имзалар чыгару инициативасын хуплап җыелган имзаларны тикшерү нәтиҗәләренә карата шикәять белдерергә хокуклы.

4.10. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең хокукый акты проекты аны керткән көннән алып бер ай эчендә үз компетенциясенә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актын кабул итү керә торган муниципаль берәмлекнең җирле үзидарә органы яисә муниципаль берәмлек җирле үзидарәсенә вазыйфаи заты тарафыннан мәҗбүри каралырга тиеш.

4.11. Җирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) түбәндәгеләргә үтәргә тиеш:

4.11.1. Хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына хокукый экспертиза тәэмин итәргә, ә кирәк булганда - финанс-икътисадый нигезләү өзәргә (әгәр әлегә муниципаль

хокукый актны гамәлгә ашыру өстәмә матди яисә башка чыгымнар таләп итсә), муниципаль хокукый актлар исемлеген, муниципаль хокукый актларның күрсәтелгән проектын кабул итүне таләп итәчәк гамәлдән чыгарылуын, үзгәртелүен яисә өстәмәләрен таләп иткән муниципаль хокукый акт проектына хокукый экспертиза тәэмин итәргә, шулай ук башка белешмә материаллар әзерләргә;

4.11.2. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карауга бәйлә экспертиза нәтижәләре һәм башка мәсьәләләр буенча инициатив төркем вәкилләренә тулы мәгълүмат бирергә;

4.11.3. Хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын кертү һәм аның буенча карар кабул итү көненнән бер айдан да соңга калмыйча карарга.

4.12. Карау процессында тиешле орган (вазыйфаи зат) инициатив төркем вәкилләреннән кирәкле аңлатмалар соратып алырга хокуклы.

4.13. Редакция, стилистик һәм башка искәrmәләр ачыкланганда йә хокук иҗат инициативасыннан чыга торган муниципаль хокукый акт проектын эшләү кирәк булган очракта, җирле үзидарәнең тиешле органы (вазыйфаи заты) мондый искәrmәләрне бетерүдә яисә мондый актларны эшләүдә катнашуга инициатив төркем вәкилләрен чакырырга хокуклы.

4.14. Гражданның инициатив төркем вәкилләре хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән карар проектын карала торган Яңа Кишет авыл җирлегә Советы утырышында катнашырга һәм өлегә мәсьәлә буенча доклад белән чыгыш ясарга хокуклы.

4.15. Җирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) инициатив төркем вәкилләренә, хокук чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караганда, үз позицияләрен бәян итү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

4.16. Хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча җирле үзидарә органы (вазыйфаи заты) түбәндәге карарларны кабул итәргә мөмкин:

4.16.1. проектны тулаем кабул итәргә;

4.16.2. проектны кире кагу, сәбәпләрне дәлилләп нигезләү;

4.16.3. проектны өстәмә бәйсез экспертизага җибәрергә.

4.17. Җирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караудан баш тартырга йә аны максатка ярашлы булмаган сәбәпләр аркасында кире кагарга хокуклы түгел.

4.18. Хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча җирле үзидарә органының (вазыйфаи затның) тискәре карары булган очракта, инициатив төркемгә җиде эш көне эчендә тиешле муниципаль хокукый актны кабул итүдән баш тартуның язма нигезләмәсе бирелә.

4.19. Гражданның хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә һәм язма рәвештә басылып чыгарга, аны керткән гражданның төркеменә җиткерелергә тиеш.

4.20. Җирле үзидарә органы (вазыйфаи зат) карарына карата шикаять белдерү федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

4.21. Хокук иҗат инициативасын гамәлгә ашыруга каршы килгән очракта, инициатив төркем судка мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

Яңа Кишет авыл җирлегендә хокукий
инициативаны гамәлгә ашыру
тәртибенә кушымта

Без, түбәндә кул куючылар, инициатив төркемнең муниципаль хокукий
инициативасының (№ _____) проектын хуплайбыз

(хокукий инициативаның формулировкасы)

№ т/б	Фамилиясе, исеме, атасының исеме	Туу датасы	Яшәү урыны адресы	Паспорт яки аны алмаштыруч ы документ	Имзалау датасы	Имза

Имза кәгазен таныкпыйм:

(инициатив төркем вәкиленең фамилиясе, исеме, атасының исеме, яшәү урыны,
паспортының яисә аны алмаштыручы документының номеры,
сериясе)

(имза һәм дата)